

คำชี้แจง

เอกสารนี้เกิดขึ้นจากความร่วมแรงของอาสาสมัคร ที่ร่วมกันถอดเสียงและตรวจทานในเบื้องต้น ซึ่งบางส่วนยังไม่ถูกต้องสมบูรณ์ตรงตามเสียงที่ ท่านพุทธทาสภิกขุได้บรรยายไว้

ด้วยคุณค่าแห่งธรรมและงานที่ร่วมกันทำในครั้งนี้ หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ ได้พิจารณาเห็นว่างานธรรมในรูปแบบเอกสารทั้งหมดนี้ แม้จะยังไม่ได้ตรวจทานแก้ไขเนื้อหาอย่างถึงที่สุด แต่ก็ควรที่จะนำออกเผยแพร่ให้กว้างขวาง เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจใฝ่ธรรม จะได้มีข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมควบคู่กับเสียงธรรม โดยพร้อมกันนี้ทางทีมงานจะดำเนินการตรวจทานแก้ไขเนื้อหาทางถอดเสียงทั้งหมดอีกครั้ง เพื่อให้ธรรมที่เผยแผ่มีความถูกต้องและสมบูรณ์

เอกสารนี้ไม่สงวนสิทธิ์สำหรับการเผยแพร่เป็นธรรมทาน หากพบข้อควรแก้ไขปรับปรุงสามารถแจ้งมาได้ที่ หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญตามที่อยู่ติดต่อด้านล่างนี้

หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

สวนวชิรเบญจทัศ ถนน นิคมรณไฟสาย ๒ แขวง/เขต จตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทร ๐-๒๙๓๖-๒๘๐๐ โทรสาร ๐-๒๙๓๖-๒๙๐๐ E-Mail: archives@bia.or.th

รหัส	5115330407010	รายชื่อ	อบรมปฏิบัติจิตตภาวนา ค่ายดับทุกข์ 2533
วันที่แสดง	07/04/2533	ชื่อเรื่อง/ชุด	ปัญหาการค้างชำระที่ควรปรารภ
ผู้ถอด	มยุรี ตรีเลิศ	ผู้ตรวจทาน	มยุรัตน์ รักเกียรติ
หมายเหตุ	นาฬิกาที่ 1:02:50 ถึง 1:03:10 เสียงหาย		

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรม ท่านครูบาอาจารย์ ผู้มีอาการแห่งน้ำชาล้นถ้วย แห่งกระเซอกลิ่น รัว และอาการแห่งแม่ปูที่เดินตรงๆ ให้ลูกดูไม่ได้ทั้งหลาย อาตมาขอแสดงความยินดี ในการมาของท่านทั้งหลาย ผู้สถานที่นี้ ในลักษณะอย่างนี้ คือแสวงหาความรู้ทางธรรมะ เพื่อไปใช้ประกอบในกิจหน้าที่การงาน และการดำเนินชีวิต ให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุด สำคัญที่สุดสำหรับชีวิต ซึ่งธรรมชาติมอบให้มาสำหรับการพัฒนาตนเอง ธรรมชาติให้ชีวิตมาอย่างวัตถุประสงค์ ท่านต้องมาพัฒนาให้มันกลายเป็นวัตถุประสงค์ที่มีประโยชน์ เมื่อท่านแสวงหาวิธีการพัฒนาอย่างนี้ ก็เป็นที่น่ายินดี และขออนุโมทนา

การที่เราเลือกเวลาพูดกันอย่างนี้ ก็เพราะเหตุผลบางอย่าง เวลาตื่นนอนใหม่ๆ อย่างนี้ จิตเหมาะสมกว่าเวลาอย่างอื่น คือมันยังว่างอยู่ หรือน้ำชามันยังไม่ล้นถ้วยก็ได้ แต่เราควรจะมีมองกันให้ลึกไปกว่านั้น คือเป็นเวลาที่เหมาะสมที่กำหนดไว้ สำหรับการเบิกบาน ใครๆ ก็เห็นได้ว่าดอกไม้โดยมาก ส่วนมากมันเบิกบานในเวลาที่จะรุ่งอรุณ เป็นเวลาที่เบิกบานของสิ่งที่มีชีวิตจิตใจ พระพุทธเจ้าก็ตรัสรู้เวลาอย่างนี้ เวลาก่อนอรุณ พร้อมทั้งจะตรัสรู้แล้วก็เลยตรัสรู้ นี่ก็เป็นสิ่งที่ควรจะใช้ให้เป็นประโยชน์ คือเวลาอย่างนี้ ไม่ใช่เวลาที่แสวงหาความสุขจากการนอน แต่ควรจะต้องถือว่าเป็นเวลาที่เหมาะสม

ที่นี้ส่วนตัวอาตมาต้องขออภัย เป็นเรื่องส่วนตัว คือเวลาอย่างนี้เป็นเวลาที่พอจะมีเรี่ยวแรงสำหรับบรรยายได้บ้าง เวลาตื่นมันอ่อนเพลียมาก เคี้ยวนี้อาตมาอยู่ในลักษณะที่อ่อนเพลีย หรือจะเรียกให้ถูกว่า ไม่มีแรง ไม่รู้สึกอ่อนเพลียแต่ไม่มีแรง ไม่มีแรงแม้แต่ห่มจีวรผืนใหญ่ มีการพูดกันแต่ในเวลาที่มีเรี่ยวแรงบ้าง แล้วการใช้เวลาอย่างนี้ ใช้ให้เป็นประโยชน์ที่สุด แม้ว่าท่านทั้งหลายจะต้องเดินมาจากสวนโมกข์นอก มาสู่สวนโมกข์นี้ นี่ก็เป็นเวลาเรียน อย่าเข้าใจว่าเป็นเวลาเดินมาโรงเรียน หรือเป็นเวลาเดินกลับบ้าน มันเป็นเวลาเรียนตลอดเวลาที่เดินมา เขาเดินเพื่อมอร์นิงวอล์ค (morning walk) ก็ตามใจเขา แต่ว่าเรากำลังเข้าโรงเรียนในการที่เดินมา ก็ต้องเดินมาโดยลักษณะของผู้ปฏิบัติธรรมะ คือมีสติ มันเป็นโอกาสแห่งการฝึกสติตลอดเวลาที่เดินมา ก็ก้าว ก็ก้าว ก็ก้าวก็สุดแท้ มันเป็นเวลาเข้าโรงเรียน ในความหมายหนึ่ง ในอิริยาบถหนึ่ง แล้วมานั่งกันที่นี้ก็เป็นเวลาที่เข้าโรงเรียน เข้าโรงเรียน ชีวิตเป็นโรงเรียนตลอดเวลา เอากันอย่างนั้นดีกว่า ถ้าใครสามารถใช้ชีวิตให้เป็นโรงเรียนตลอดเวลา จะได้รับประโยชน์สูงสุดจากธรรมชาติ ขอให้แสดงความเข้มแข็งกันในส่วนนี้ ไม่ใช่เป็นเรื่องยุ่งยากลำบาก หรือไปโรงเรียน มาโรงเรียน ไม่มี ชีวิตทุกวินาทีเป็นโรงเรียนทุกกระเปียดนั้นเป็นโรงเรียน ที่นี้ขอให้ทำให้สำเร็จประโยชน์ตามนี้

ที่นี่ยากจะทำความเข้าใจเกี่ยวกับอุปสรรคการราคาซึ่งไม่มีที่สิ้นสุด ที่มันปิดบัง หรือกีดกัน ความก้าวหน้าของพุทธบริษัท โดยเฉพาะที่เป็นครูบาอาจารย์ คืออาการที่น้ำชามันล้นถ้วย เติมอะไรไม่ลง และอาการที่ว่ากระเซอกันรั่ว ใส่อะไรลงไปมันก็รั่วเสียหมด และอาการที่มัน ไม่แสดงให้ผู้อื่นดูได้โดย แท้จริง เหมือนอาการของแม่ปูที่เดินตรงๆ ให้ลูกดูไม่ได้ เอากันเพียงสามอย่างนี้ เป็นปัญหาแรกที่อาตมาเห็น ว่าควรจัดการ ถ้าปัญหาเหล่านี้ไม่หมดไปในปัจจุบันนี้ ความก้าวหน้าของพุทธบริษัทในการบรรลุธรรมะอัน สูงขึ้นไป จักไม่มี ถ้ามันมีอาการแห่งน้ำชาล้นถ้วยขัดขวางเสีย มีอาการกระเซอกันรั่วขัดขวางเสีย มีอาการทำ ให้ดูกันจริงๆ ไม่ได้มันขัดขวางเสีย

เอาละ, ขอให้ทำความเข้าใจว่า อาตมาไม่ได้พูดเจาะจงลงไปว่า ใครมีอาการกันอย่างนี้ แต่ว่าพูด สำหรับผู้มีอาการอย่างนี้ ซึ่งอาจจะมิตี่นี้ หรือจะมีที่อื่นทั่วโลกก็ได้ ในโลกของพุทธบริษัททั้งหมด มันยังมี อาการอย่างนี้อยู่ ความก้าวหน้าในทางธรรม มันจึงไม่มี แล้วค่อยมาจัดการกับปัญหาที่การราคาซึ่งกันอยู่อย่าง นี้ตลอดเวลา ให้มันหมดไป แล้วเราก็จะประสบผลที่ประสงค์มุ่งหมายกัน ในฐานะเป็นพุทธบริษัทที่ดี ในฐานะเป็นครูบาอาจารย์ที่ดี

ท่านทั้งหลายอาจจะงงว่า ทำไมข้างบนเติมไม่ลง แต่ข้างล่างมันรั่วได้ ข้างบนมีอาการน้ำชาล้นถ้วย เติมอะไรไม่ลง แต่ข้างล่างมันก็มีอาการกันรั่ว รั่วออกไปได้ นี่มันเป็นสิ่งที่มีเสียงง่า ข้างบนมันเติมอะไรลงไปไม่ได้ เฉพาะสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ได้โดยแท้จริง สิ่งเก่าๆ มันเกรอะกรัง มันอัดอยู่ มันเติมสิ่งใหม่ที่ทำเป็น หรือมีประโยชน์ลงไปไม่ได้ นี่เรียกว่าส่วนข้างบน

ส่วนข้างล่าง มันเก็บไว้แต่ส่วนที่เป็นกาก ส่วนที่จะเป็นเนื้อหาสาระโดยแท้จริง มันกลับรั่วลงไปเสีย หมด รั่วลงไปเสียหมด เก็บกักไว้แต่ที่เป็นกาก แล้วข้างบนก็มีอะไรกันไว้ เติมของจำเป็นลงไปไม่ได้ ข้างล่าง มันก็รั่ว เก็บของจำเป็นไว้ไม่ได้ นี่มันจึงมีได้พร้อมกันอย่างที่นำหัวที่สุด ข้างบนเติมลงไปไม่ได้ แต่ข้างล่างมันก็ รั่วเรื่อยอย่างนี้ นี่ปัญหาการราคาซึ่งที่แท้จริง ที่กำลังมีอยู่ในพวกเรา

อาการที่ว่าแม่ปูเดินตรงๆ ให้ลูกดูไม่ได้ นี่ก็ดูเอาเองเถอะว่า การปฏิบัติธรรมะนั้น มันยังไม่สำเร็จ ประโยชน์ คือมันปฏิบัติธรรมะให้สุจริตไม่ได้ มันยังมีแต่การปฏิบัติธรรมะ เพื่อแสวงหาประโยชน์อยู่เสมอ ไป แล้วบางทีก็ต่ำมาก จนถึงกับแสวงหาประโยชน์ทางวัตถุด้วยซ้ำไป ทางวัตถุ ทางเนื้อหนังในโลกนี้ ไม่ได้ เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ มรรคผล นิพพานเลย นี่มันไม่มีผู้ที่จะสามารถแสดงให้ดูโดยเด็ดขาดถึงที่สุดว่า มัน ต้องทำกันอย่างไร มันต้องทำกันอย่างไร เพราะว่าจิตใจมันไปเป็นทาสดีกว่า เป็นทาสของประโยชน์ ไปบูชา ประโยชน์ มันก็แสดงการเดินตรงๆ ให้ลูกดูไม่ได้ ขอให้คิดดูเถอะว่ามันมีกันอยู่ที่ตรงไหน นี่แหละมันเป็น ปัญหาที่มันมีอยู่ ที่ความก้าวหน้าในทางธรรมะมันมีไม่ได้

ขอโอกาสให้เราพูดกันในวันแรกวันนี้ถึงปัญหาเหล่านี้ คือปัญหาที่สกัดกั้นความก้าวหน้าของพุทธบริษัทเราโดยทั่วไป อาตมาไม่ได้ระบุว่าท่านเป็นผู้นำหลักด้วย แต่ได้พูดไปในฐานะที่ว่ามันอาจจะมียุติไไหน หรือมันอาจจะมียุติใน โลกพุทธบริษัทเราทั่วไปทั้งโลกบริษัท ทุกประเทศก็ได้ มีอาการอย่างนี้ ไปดูเอาเองเถอะ เพราะฉะนั้นเราจะถือโอกาสพิจารณากันเป็นเรื่องๆ ไปตามลำดับ

ข้อแรก ที่ว่าน้ำชามันล้นถ้วย มันเป็นความรู้ที่ท่องจำ แล้วก็เข้าใจว่าถึงที่สุดแล้ว เติมอะไรลงไปไม่ได้ อีก จะขอระบุไปยังความรู้เรื่องอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ท่องจำกันมาตั้งแต่แรกเรียน แล้วมันก็ตายด้านอยู่ด้วยการท่องจำ ความรู้ของการท่องจำ ความหมายของการท่องจำ มัน ไม่มีผลเลย คือเลยออกไป เลยออกไปจนถึงที่สุดแห่งธรรมฐิติญาณทั้งหลายเหล่านี้ คือมัน ไม่อาจจะเกิดความเบื่อหน่าย คลายกำหนด คือมันอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อย่างนกแก้วนกขุนทองอยู่ที่นี้ ฉะนั้นขอให้เติมส่วนที่ยังขาดอยู่ ที่มันยังเป็นยอดสูงขึ้นไป และลงไปให้ได้ เมื่อเห็นอนิจจัง มันก็เห็นทุกขัง คือการที่ต้องผูกพันตัวอยู่กับสิ่งที่เป็นอนิจจัง การผูกพันตนอยู่กับสิ่งที่เป็นอนิจจัง มันลำบาก มันเป็นทุกข์ นี่การที่มันเป็นอนิจจัง ทุกขัง อย่างที่บังคับไม่ได้ นั่นแหละ คือความไม่เป็นตัวตนของตนเอง คือเป็นอนัตตา

อยากจะขอให้เห็นเรื่อยไปว่าเห็นอนัตตา แล้วต้องเห็นให้ลึกลงไปถึงข้อที่ว่า ธรรมชาติมันเป็นอย่างไรเอง ธรรมชาติมันเป็นอย่างไรเอง ที่เรียกว่า ธรรมฐิติตตา การตั้งอยู่โดยธรรมตามธรรมตามมันเป็นอย่างไรเอง คือมันต้องตั้งอยู่ในลักษณะที่เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ครั้นเห็นความเป็นอย่างไรโดยธรรมชาติแล้ว มันเห็นชัดว่า โอ้, มันมีกฎของธรรมชาติบังคับอยู่ให้เป็นอย่างนี้ นี่เรียกว่า ธรรมนิยามตา ธรรมนิยามตา ความเป็นไปตามบทนิยามของธรรมชาติ คือกฎของธรรมชาตินี้ มันจะต้องเห็นชัดออกไป

ที่นี้เห็นอย่างนี้ชัดอย่างนี้แล้ว ก็ อ้อ, มันมีแต่กระแสแห่ง อิทัปปัจจยตา อาศัยกันเกิดขึ้น อาศัยกันเกิดขึ้น อาศัยกันเกิดขึ้น เป็นไปไม่มีที่สิ้นสุด แล้วก็ดับลงก็อาศัยกันดับลง อาศัยกันดับลง อาศัยกันดับลง เห็นอาการที่มันอาศัยกันแล้วเกิดขึ้น แล้วดับลงอย่างนี้ เรียกว่าเห็น อิทัปปัจจยตา บางทีอาจจะเป็นคำแปลกหูสำหรับคนบางคนก็ได้ ไม่รู้ว่าอิทัปปัจจยตา นั่นคืออะไร จะต้องเห็นต่อจากอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ถ้าเห็น ธรรมฐิติตตา มันตั้งอยู่ตามธรรมชาติอย่างนี้เอง ธรรมนิยามตา มันมีกฎของธรรมชาติบังคับอยู่ คือ อิทัปปัจจยตา อาการอย่างนี้เรียกว่า อิทัปปัจจยตา คือความที่มีปัจจัยเป็นเครื่องผลักดัน ให้เป็นไปในทางที่จะเกิดขึ้นก็ดี ในทางที่จะดับลงก็ดี นี่เรียกว่าเห็น อิทัปปัจจยตา เห็นอิทัปปัจจยตาจริงๆ แล้ว มันก็เห็นว่า โอ้, มันว่าง ว่างจากสิ่งที่เรียกว่า อัตตา หรือตัวตน นี่เรียกว่า สุนฺณุตตา

สฺนฺณุตตา แปลว่า ว่าง ว่างจากสิ่งที่ตัวตน สฺนฺณุตตา สฺนฺณฺญะ นี้แปลว่าว่างนะ ว่างจากสิ่งที่มีสาระเป็นตัวตน ว่าเป็นตัวตน สาระที่ควรถือเอาว่าเป็นตัวตนนั้นมันไม่มี แต่ในประเทศเรา แม้ในกรุงเทพนั้น

แหละ ระบุว่าในกรุงเทพ ยังมีคนแปลคำนี้ผิดๆ แปล สุขุขุตา ว่าสุขุขุเปลา่ สุขุขุเปลา่ไม่มี ความหมาย เช่นนั้น ไม่ได้ตรงกับ ความหมายของคำว่าสุขุขุตา สุขุขุ มั่นแปลว่า ว่าง ว่างจากตัวตน ไม่ใช่สุขุขุเปลา่ มันมี คำ มันมีลักษณะ มันมีอำนาจ มันมีอิทธิพลไปตามแบบของมัน แล้วไม่ได้สุขุขุเปลา่หรอก แต่ว่าทั้งหมดนั้น มันว่าง ว่างจากตัวตน

เมื่อมันเป็นแบบนี้ เป็นอย่างนี้ อย่างที่ว่ามาแล้วนี้ มันก็ว่า อ้อ, มันเป็นอย่างนี้ นี่มันเป็นอย่างนี้ นี่เอง มันไม่เป็นอย่างอื่นนี่ นี่ก็เรียกว่าเห็น ตถตา ตถตา ตถตาความเป็นเช่นนั้น เห็นความเป็นเช่นนั้น เห็น ความเป็นเช่นนั้น โดยเด็ดขาดแล้ว ในจิตมันก็ปล่อยวางเอง มันก็ไม่ยึดถืออะไร มันไม่ไปหลงยึดมันอะไร เกาะติดอยู่ที่อะไร หรือไปหลงไหลในอะไร เรียกว่า ตถตา ความเป็นเช่นนั้นเอง ผู้ใดมีตถตา ผู้นั้นเป็น ตถาคต ตถาคต จอมตถาคต คือพระพุทธเจ้าก็ดี ตถาคต คือ พระอรหันต์ทั่วไปก็ดี นี่เรียกว่าตถาคต ผู้เห็น หรือ ผู้ถึงซึ่ง ตถา ความเป็นอย่างนั้น นี่ธรรมจิติญาณ ความตั้งอยู่ตามธรรมชาติธรรมดาของสิ่งธรรมชาติทั้ง ทั้งหลายมันเป็นแบบนี้

แล้วก็มาถึงขั้นสุดท้าย คือเป็น อตัมมยตา อตัมมยตา อาการที่สิ่งใดๆ ประุ่งแต่งไม่ได้อีกต่อไป สิ่ง ใดๆ ประุ่งแต่งมันไม่ได้อีกต่อไป มันคงที่แข็งโป๊ก อยู่ในธรรมชาติที่ถูกต้อง นี่เรียกว่า อตัมมยตา จิตมีความ เป็นสิ่งที่อะไรประุ่งแต่งไม่ได้อีกต่อไป เรียกว่า อตัมมยตา น้ำขามันล้นถ้วย มันไม่มาถึงนี้ มันไม่มาถึง อตัมมย ตา บางคนบอกว่าไม่เคยได้ยินคำนี้ จริงสิ, ไม่เคยได้ยินคำนี้ ทำให้คุณอ่านพระไตรปิฎกแปลไทยจนจบทั้งชุด แล้ว คุณจะไม่มีพบคำๆ นี้ เพราะว่าเขาแปลเป็นภาษาไทยเสียแล้ว แปลว่าอะไรก็ไม่รู้ มันแปลเป็นภาษาไทย เสียแล้ว ไม่มีคำว่า อตัมมยตาเหลืออยู่ เว้นไว้แต่จะรู้จักภาษาบาลี ไปอ่านในภาษาบาลี จึงจะพบคำว่า อตัมมย ตา อตัมมยตาในที่ทั่วไปหลายๆ แห่ง ความที่สิ่งปัจจัยประุ่งแต่ง หรือยึดไว้ไม่ได้ มันเลื่อนไป เลื่อนไป เลื่อน ไปหาความถูกต้องถึงที่สุด นี่แหละเรียกว่า อตัมมยตา

เอาตามพระสูตรที่ว่า ความรู้มันไปตันเสียที่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา นกแก้วนกขุนทอง นกแก้ว นกขุนทองร้องอยู่อย่างนั้นแหละ มันไม่ก้าวไปถึงความหมายลึกซึ้งไปตามลำดับ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา สาม อย่างนี้ มันเป็นนกแก้วนกขุนทองอุดรู มันเต็มอะไรลงไปไม่ได้ แล้วไอ้สามอย่างที่สองมันก็มีไม่ได้ ชัมมัญ จิตตา เป็นไปตามธรรมชาติอย่างนั้น ชัมมนิยามตา เพราะมีกฎธรรมชาติบังคับอยู่อย่างนั้น อิทัปปัจจยตา มี ความเป็นไปตามปัจจัยอย่างนั้น สามอย่างนี้ก็มีไม่ได้ เมื่อสามอย่างนี้มีไม่ได้ มันก็ไม่มีทางที่จะเห็นสุขุขุตา ความว่างจากตัวตน ตถตา ความเป็นเช่นนั้นเอง อตัมมยตา ความที่อะไรๆ ประุ่งแต่งไม่ได้ สามอย่างอัน สุดท้ายนี้มันไม่มี มีไม่ได้ เพราะมันเต็มลงไปไม่ได้ มันเต็มความรู้ลงไปไม่ได้ มันอุดตันเสีย เพียงแค่อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

นี่ยกตัวอย่างว่าทำไมมันไม่ก้าวหน้า เพราะน้ำชามันล้นถ้วยเสียด้วยการพูด หรือการท่องอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา กลายเป็นมนต์ไปเลย กลายเป็นบทมนต์สวดท่องไปเสียเฉยๆ ก็มี ไม่ใช่ วิปัสสนา ไม่ใช่ความเห็นอย่างแจ่มแจ้ง ขอให้จัดการกับสิ่งเหล่านี้ ให้มันเต็มลงไปได้เรื่อย เดิมความรู้ที่เป็น ธรรมชาติ ที่เป็นความจริงของธรรมชาติลงไปได้เรื่อยๆ อาการที่เรียกว่าน้ำชาล้นถ้วย มันก็ไม่มี มันเต็มสิ่งที่มี สาระแก่นสารลงไปได้เรื่อย มันก็มีการบรรลุนิพพาน มันเปลี่ยนจิตใจได้

ตรงนี้ขบออกกล่าวเป็นการแถมพอกแทรกแซงว่า อย่าไปมัวโง่ โง่ โง่ พุดว่าไปนิพพาน ไปนิพพาน อย่างที่พูดกันอยู่โดยมาก อะไรก็จะไปนิพพาน มันเป็นความไม่รู้ เป็นคำพูดของคนไม่รู้ ของคนน้ำชาล้นถ้วย จนฟูขึ้นมาข้างบน ไปนิพพาน นิพพานมันถึงไม่ได้ด้วยการไป มันไม่ต้องไป มันไม่ต้องไป ไปหานิพพาน นั้นมันไม่ต้องไป เพียงแต่จิตมันเปลี่ยนอยู่ที่นี้ จิตมันเปลี่ยนเป็นจิตชนิดสุดท้ายนี้ เป็น อตัมมยตานี้แล้ว พระนิพพานก็มาถึงเอง พระนิพพานก็ครอบงำเอาเอง ไม่ต้องไป ไม่ต้องไปหานิพพาน จิตเปลี่ยน เปลี่ยน เปลี่ยนไปตามลำดับของอนิจจตา ทุกขตา อนัตตตา ชัมมัฏฐิตตา ชัมมนิยามตา อิทัปปัจจยตา สุญญตา ตถาตา อตัมมยตา มันจิตเปลี่ยนมาตามลำดับ ตามลำดับ ตามลำดับอย่างนี้แล้วนิพพานถึงเอง เพราะนิพพานรออยู่ใน ที่ทุกหนทุกแห่ง แต่อวิชชามันกั้นเอาไว้ แสงของนิพพานส่องถึงจิตไม่ได้

พอเอาเรื่องอวิชชาที่เป็นเรื่องกั้นจิตออกเสีย นิพพานก็ส่องถึงเอง และส่องอยู่ตลอดเวลา แต่มันเข้าไม่ถึง เพราะม่านของอวิชชามันบังไว้ เช่นเดียวกันว่าถ้าเราไม่เปิดหน้าต่าง แสงแดดก็เข้ามาไม่ได้ พอเปิดหน้าต่าง แสงแดดมันก็เข้ามาเองนั่นแหละ เราไม่ต้องไปหาแสงแดด นิพพานเป็นอย่างนี้ นิพพานไม่ต้องไป เราไม่ต้องไปนิพพาน เพียงแต่ว่าเราชำระสะสางจิตใจมันให้ถูกต้องตามลักษณะอย่างนี้แล้ว มันก็ถึงนิพพาน โดยที่นิพพานมันส่องลงมาเอง ในเมื่อมันหมดเครื่องกั้น คืออวิชชา เป็นน้ำชาล้นถ้วย มันมัวแต่บ่น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา โดยไม่รู้ว่าเป็นอะไร มันก็เลยไม่มีความ ไม่มีได้ผลตามที่ควรจะต้องการ จิตไม่ได้ เปลี่ยนไปอยู่ในลักษณะที่จะสัมผัสพระนิพพานได้ มันก็มัวแต่ท่อง จะไป ฉันทะไป อิกก็แสนชาติ ก็หมั่น ชาติ ฉันทะถึงพระนิพพาน นี่มันก็เป็นเรื่องน้ำชาล้นถ้วย

เอาละ ถ้าหากว่ายังยินดีที่จะใช้คำว่า หมิ่นชาติ แสนชาติกันละก็ขอให้เข้าใจถูกต้องว่า หมิ่นชาติแสน ชาติกันที่ไหน หมิ่นชาติแสนชาติกันที่นี้ ในชีวิตนี้ ในชีวิตเดียว ในชีวิตเดียวนี้ มันก็หมิ่นชาติแสนชาติเสีย แล้ว คือเกิดอุปาทาน ยึดถือว่าตัวกู ตัวกูครั้งหนึ่งก็คือชาติหนึ่งแหละ อารมณ์ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจเข้าอย่างใดอย่างหนึ่งเข้ามาครั้งหนึ่ง เกิดความรู้สึกเป็นตัวกู เป็นของกู ครั้งหนึ่งก็เรียกว่า ชาติ หนึ่งแล้ว ดังนั้นเพียงชั่วโมงเดียวนั้น มันเกิดตาย เกิดตายไม่รู้สักทีสิบชาติ ก็ร้อยชาติ เป็นเดือน เป็นปี นี่มันก็เป็นหมิ่นชาติแสนชาติได้ในชีวิตนี้ ในชาตินี้ ไม่ต้องเข้าโลงไปไหนหรอก นี่ถ้านับชาติกันอย่างนี้ ก็มีหวัง ที่ว่าจะบรรลุนิพพาน โดยปรับปรุงจิตใจหมดเครื่องปิดกั้น แล้วนิพพานก็ส่องแสงเข้ามาสู่จิตใจนี้เอง

นิพพานไม่ต้องไป เพียงแต่ปรับปรุงจิตใจให้หมดจากเครื่องปิดกั้นคือ อวิชชา แล้วนิพพานก็ส่องลงที่ใจ จิตก็สัมผัสกับนิพพาน ขอให้เลิกคำพูด ที่พูดกันจนติดปากว่า ไปนิพพาน ไปนิพพาน ไปนิพพานว่าให้คนโง่งมันไป คนที่รู้พระนิพพานโดยแท้จริงไม่ต้องไป จัดการปรับปรุงจิตใจอยู่ที่นี้ แล้วนิพพานก็ส่องลงไปที่จิตเอง

มีรูปภาพอยู่รูปในดึก รูปภาพพระพุทธเจ้านั่งอยู่ที่หลังม่านแห่งความโง่ของคุณ คุณทุกคน พระพุทธเจ้าประทับนั่งอยู่ที่หลังม่านแห่งความโง่ของคุณทุกคน ไม่ต้องไปหาพระพุทธเจ้าที่วัด ไม่ต้องไปหาพระพุทธเจ้าที่อินเดีย แต่จงหาพระพุทธเจ้าที่หลังม่านแห่งความโง่ของคุณเอง พบม่านนั้นแล้วพินมันเสีย เฆมันเสีย เลิกม่านนั้นออกไปเสีย พระพุทธเจ้าก็จะประทับอยู่ที่ตรงนั้น นี่แสดงว่าพระพุทธเจ้า พร้อมทั้งจะถึง พร้อมทั้งจะมี แต่ว่ามันมีสิ่งที่บังไว้ไม่ให้มี ไม่ให้มี คืออวิชชา อวิชชานี้มันเป็นเรื่องอย่างเดียวกันกับนิพพาน นิพพานพร้อมจะสัมผัสกับจิตใจ แต่มันมีอะไรมาบังไว้ มันสัมผัสกันไม่ได้ มันก็ต้องเข้าใจผิด รออีกหมื่นชาติแสนชาติ กูจะไปถึงนิพพาน

นี่ก็ความรู้ที่มันเป็นน้ำชาล้นถ้วย บางครั้งสาธุชนที่เป็นธรรมดาสามัญ เป็นชาวไร่ชาวนาก็ดี เป็นครูบาอาจารย์ก็ดี น้ำชาล้นถ้วย มันไหลลงไปไม่ลง มันไหลลงไปไม่ลง เพราะมันมีสิ่งเหล่านี้ผลัดกันให้ขึ้นมา ความรู้เรื่อง ปฏิจจสมุปปาท ที่ถูกต้องมัน ไม่มี มันมีแต่ความรู้เรื่องปฏิจจสมุปปาทที่ผิดพลาด ที่โง่เขลา เป็นน้ำชาล้นถ้วยบังเอาไว้ ดันขึ้นมาไว้ ความรู้เรื่องปฏิจจสมุปปาทที่ถูกต้องมันเต็มลงไปไม่ได้

เรื่องปฏิจจสมุปปาทที่ถูกต้องนั้น มันเป็นเรื่องสอนให้รู้ไม่มีตัวตน ไม่มีตัวตน มีอย่างหนึ่งมันเป็นเพียงกระแสแห่งธรรมที่เรียกว่า ปฏิจจสมุปปาท มันมีแต่กระแสแห่งธรรมอย่างนี้แล้ว มันก็ไม่มีดี ไม่มีชั่ว ไม่มีบุญ ไม่มีบาป ไม่มีเป็นคู่ๆ คู่ๆ มีแต่ถ้าเกิดขึ้นก็เป็นทุกข์ ถ้าไม่เกิดก็ไม่เป็นทุกข์ นี่ปฏิจจสมุปปาทที่แท้จริงเป็นอย่างนี้ ที่มันมีอธิบายปฏิจจสมุปปาทแบบไหนมาก็ไม่รู้ บอกว่ามีตัวตนอยู่ที่ชาตินี้ส่วนหนึ่ง อยู่ที่ชาติแล้วมาส่วนหนึ่ง อยู่ที่ชาติข้างหน้าอีกส่วนหนึ่ง กลายเป็นมีตัวตนวิ่งข้ามภพข้ามชาติ นี่ปฏิจจสมุปปาทอะไรก็ไม่รู้ มันมาสอนให้มีตัวตน แล้วมันยังมีสอนเรื่องบุญเรื่องบาป เรื่องบุญเรื่องบาปที่เป็นที่ตั้งแห่งความยึดถือ มันไม่สอนให้เลิกเสีย กวาดทิ้งไปเสียให้หมด ทั้งเรื่องบุญเรื่องบาป เรื่องกุศล เรื่องอกุศล กวาดทิ้งไปให้หมด นั่นมันไม่มีปฏิจจสมุปปาทชนิดนั้น มันมีแต่ปฏิจจสมุปปาทชนิดที่มันเป็นตัวตนขึ้นมา เป็นคำอธิบายชั้นหลัง อะไรรับไว้ได้ รับไว้สอนลูกเด็กๆ สอนในระดับที่มันยังมีตัวตน มันยังมีตัวตน ก็เรียนปฏิจจสมุปปาทชนิดนี้ แต่ขออย่าให้ปฏิจจสมุปปาทชนิดนี้เป็นน้ำชาล้นถ้วย ดันเอาไว้ เต็มปฏิจจสมุปปาทที่ถูกต้องแท้จริงลงไปไม่ได้ นี่อาการที่น้ำชาล้นถ้วย

อีกอย่างหนึ่งมันก็มีสิ่งที่ฟังแล้วไพเราะเสนาะโสต ใหญ่โตมโหฬาร คือคำว่า อภิธรรม อภิธรรม มันจะเอาอภิธรรมมาเติมลงไปในเรื่องที่มันพอดีอยู่แล้วคือ ธรรม ธรรมเฉยๆ ธรรมวินัย ธรรมเฉยๆ วินัยเฉยๆ มัน

ไม่ชอบ มันจะเอาอภิวินัยมาเติมลงไปวินัย มันจะเอาอภิธรรม มาเติมลงไปในธรรม ข้อนี้เป็นเรื่องชั้นหลัง เป็นคำอธิบายชั้นหลัง โกลไปกว่าครึ่งพุทธกาล

อภิวินัยก็คือ อธิบายวินัยอย่างละเอียดคนนอกขอบเขตที่คนธรรมดาควรรู้ อภิธรรม ก็คืออธิบายธรรมะ เกินขอบเขตกว่าคนธรรมดาควรรู้ มันเรียกว่าอภิวินัย อภิธรรมอยู่แล้วครึ่งพุทธกาลนั้น แต่มันหมายถึงเพียงเท่านี้ นี่ไม่ต้องรู้ นี่ไม่ต้องรู้เพราะมันเป็นส่วนเกิน ในสูตรที่เปรียบด้วยม้า พระพุทธเจ้าตรัสว่าไอ้ความสี่สวยของมัน สี่สวยของม้านี้ นั่นแหละคืออภิวินัย และอภิธรรม อย่าเอามาเลย ไม่ต้องเอามาก็ได้ ขอให้ม้ารูปร่างดี มีอนามัยแข็งแรง มันวิ่งไปถึงได้ มันไม่ต้องมีสี่สวยก็ได้ แต่ถ้าจะมีสี่สวยกันละก็ ขอให้มามี อภิวินัย อภิธรรม นั้น ที่เราจะมาหาเอาอภิธรรมด้วยซ้ำ เอามาเติมลงไปในธรรมะที่มันพอได้อยู่แล้ว สำหรับจะไปสู่ความดับทุกข์ คือนิพพาน วินัยก็เหมือนกันนั่นแหละ เรียนๆ เรียนกันอย่างเป็นอภิวินัย มันก็ไม่สำเร็จประโยชน์ มันได้แต่เรียนจนความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอด นี่ก็เป็นน้ำชาล้นถ้วย มีมหาอภิธรรมรองรับอยู่ จนธรรมะธรรมดาเติมลงไปไม่ได้ นี่ขอให้เข้าใจกันว่า สภาพน้ำชาล้นถ้วย มันยังมีอยู่อย่างนี้

ทีนี้จะให้ใกล้ตัวเข้ามาอีกก็บอกว่า มหาสติปัฏฐาน ๔ อย่างที่กล่าวไว้ใน ทิฆมณิกายคัมภีร์ ทิฆมณิกายสูตรนี้สูตรเดียว จะต้องอ่านทั้งวัน ถ้าอ่านโดยแจกตัว ไม่ใช่วิธีลัด อ่านไปตามตัวทั้งหมด ตั้งหกชั่วโมงขึ้นไป นี่เรียกว่ามหาสติปัฏฐาน ๔ ยึดมันถือมันกันนักมาแต่โบราณ จำได้ก็วิเศษ บางคนอยากจะตายลงด้วยการจำ อันนี้ให้ได้เท่านั้นก็พอ มีมหาสติปัฏฐาน ๔ อัดอยู่น้ำชาล้นถ้วย เติมอานาปานสติชนิดเดียวลงไปไม่ได้

อานาปานสติ ๔ คือหัวใจของมหาสติปัฏฐาน ๔ อานาปานสติ ๔ ที่ท่านทั้งหลายจะต้องศึกษาและฝึกฝนกันในคราวนี้ ในคราวที่มาปฏิบัตินี้ มันเติมลงไปไม่ได้ เพราะมหาสติปัฏฐาน ๔ มันอัดอยู่ มันล้นถ้วย มันเติมลงไปไม่ได้ ไปดูสำนักต่างๆ ติดมันยึดมันในมหาสติปัฏฐาน ๔ ถอดออกมาเป็นรูปแบบกรรมฐานต่างๆ นานา เป็นแบบพม่า เป็นแบบลังกา แบบอะไรก็ 모르 ส่วนหัวใจแท้ๆ คือ อานาปานสติ ๔ ชนิดเดียวเติมลงไปไม่ได้

เรื่องอานาปานสติ ๔ มันเป็นสูตรเล็กๆ อยู่ในคัมภีร์มัชฌิมนิกาย ส่วนมหาสติปัฏฐาน ๔ มันสูตรยาวๆ ยาวจนไม่น่าเชื่อว่า พระพุทธเจ้าจะนั่งตรัสทีเดียวจนหกชั่วโมง แปดชั่วโมงเช่นนั้น มีอยู่ในทิฆมณิกาย นิกายที่พูดถึงสูตรใหญ่ๆ ยาว ๆ ทั้งนั้นแหละนิกายนั้น อาตมาไม่เชื่อว่าคำนี้ สูตรนี้พระพุทธเจ้าได้ตรัสแต่ไม่กล้าพูด จะถูกค่า แต่พูดกันเองก็พูดได้ว่า ไม่เชื่อว่ามหาสติปัฏฐานสูตร นี้เป็นสูตรที่พระพุทธเจ้าได้ตรัส แต่เชื่อว่าเป็นสูตรที่เขียนอธิบายให้มากขึ้นๆ รวบรวมหมวดขึ้นทีหลัง ต้องมาจัดไว้ในทิฆมณิกาย ส่วนของเดิมแท้ๆ อยู่ในมัชฌิมนิกาย คือสูตรขนาดกลาง พระพุทธเจ้าตรัสยืนยันว่า เมื่อตถาคตอยู่ด้วยอานาปานสติ

เป็นวิหารธรรม ก็ได้แต่ตรัสรู้บุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ขอมอบหมายให้เธอทั้งหลาย นำไปปฏิบัติ เพื่อ
แก้ปัญหานั้นจะเกิดขึ้นในทางวินัยก็ดี ในทางธรรมะก็ดี

อานาปานสติโดยเนื้อแท้ โดยเนื้อแท้ไม่มีอะไร ไม่มีอะไรปน มันเดิมลงไปไม่ได้ในชีวิตนี้ เพราะน้ำ
ชามันล้นถ้วย ล้นถ้วยด้วยมหาสติปัญญาสูตร ที่จริงถ้าเก็บเอาแต่หัวใจ มันก็ได้อย่างเดียวกันนั่นแหละ แต่
ในมหาสติปัญญาสูตร มันไม่ได้ใส่ไว้ครบ ใส่หัวใจของอานาปานสติไว้ไม่ครบ ใส่ไว้คนเดียว วรรคเดียว
ตอนกายนุปัสสนาเท่านั้นเอง

นี่เมื่อพูชายึดมั่น หมายถึงในมหาสติปัญญาสูตรเต็มทีกันเสียแล้ว น้ำชามันก็ล้นถ้วย มันก็เดิมอานา
ปานสติภาวนาลงไปไม่ได้ นี่คือความวิตกของอาตมาว่าจะไม่สำเร็จประโยชน์ ถ้าไม่ศึกษาเรื่องอานาปานสติ
ให้เข้าใจถูกต้อง และปฏิบัติได้แล้ว มันจะไม่สำเร็จประโยชน์ มันจะมีแต่มหาสติปัญญาสูตร เป็นน้ำชาล้น
ถ้วยอยู่เรื่อยไป นี่คือการแห่งน้ำชาล้นถ้วย

ทีนี้เรื่องที่ละเอียดๆ เรื่องเกี่ยวกับเรื่องปฏิจกสมุปปาต ขอให้ท่านศึกษาให้ดี ศึกษาปฏิจกสมุปปาต
ให้ดี ปฏิจกสมุปปาตนี้มันเพิกทั้งไปหมดทั้งดี ทั้งชั่ว ทั้งบุญ ทั้งบาป ทั้งนรก ทั้งสวรรค์ ที่เป็นคู่ๆ คู่ๆ ทั้ง
กุศลทั้งอกุศล ตัดทิ้งไปหมด ให้มันอยู่นอกเหนืออำนาจของสิ่งเป็นคู่ๆ เหล่านี้ คือไม่มีความเป็นบวกที่ดึงดูด
ให้จิตใจไปหลง ไม่มีความเป็นลบที่จะทำให้จิตใจเสียใจเสียใจ ไม่มีความเป็นบวกไม่มีลบ ไม่มีโทษ ไม่มี
ความรู้เรื่องปฏิจกสมุปปาต ต้องการจะสอนเรื่องนี้ซัดๆ คือไม่ให้มันเป็นบวก ไม่ให้เป็นลบ เจอคนมันอัดไว้ซึ่ง
ความรู้สึกที่เป็นบวกเป็นลบแน่นๆ แน่นจนเดิมลงไปไม่ได้ สรุปสั้นๆ ว่ามันอัดไว้ด้วยความรู้สึกเป็นบวก
เป็นลบแน่น จนเดิมความรู้เรื่องไม่บวกไม่ลบนี้ลงไปไม่ได้ นี่คือน้ำชามันล้นถ้วย น้ำชามันล้นถ้วย เมื่อใด
จัดการเสียใหม่ ไม่หลงบวกไม่หลงลบ เอาภาวดีทั้งไปเสียให้หมดนั่นแหละ ความรู้เรื่องปฏิจกสมุปปาต มัน
ก็ช่วยไม่ให้มันเป็นบวก ไม่ให้เป็นลบ ไม่มีปัญหาเรื่องกุศล เรื่องอกุศลอีกต่อไป มีปัญหาแต่อยู่เหนือกิเลสเหนือ
การปรุงแต่งเหนือกุศลเหนืออกุศล ซึ่งเป็นการปรุงแต่ง มันก็มีนิพพาน นี่ความเป็นบวกเป็นลบ มันอัดอยู่ใน
จิตใจของทุกคน เป็นน้ำชาล้นถ้วย เดิมความรู้ที่ไม่ใช่บวกไม่ใช่ลบลงไปไม่ได้

นี่รู้ไว้เถอะว่าความที่เดิมลงไปไม่ได้ มันมีอยู่อย่างนี้ ฟังไม่รู้เรื่อง เรื่องไม่บวกไม่ลบ แล้วก็ขอม
ฟัง เรื่องเหนือบวกเหนือลบ เพราะว่าจิตใจมันบ่บวก มันหลงบวกกันทั้งโลก ทั้งโลกนั่นแหละ ทั้งจักรวาล
ในโลกนี้ มันบ่บวกหลงบวก แล้วโลกมันเจริญมาในทางวัตถุ ก็เพราะมันบ่บวกๆ เดียวนี้มันสร้าง
อุตสาหกรรม ระบบอุตสาหกรรม สร้างสิ่งที่หล่อเลี้ยงจิตใจให้มีกิเลสไปในทางบวก แล้วโลกนี้มันจะทน
ไหวหรือ คนในโลกมันจะทนไหวหรือ โดยเฉพาะลูกเด็กๆ วัยรุ่นมันจะทนไหวหรือ มันก็บ่บวก บ่บวก บ้า
บวก บ่บวกเท่าไร่มันก็เกลียดลบกันเท่านั้น มันก็เกลียดลบเท่านั้น มันก็มีความต้องการที่จะเอาในฝ่ายที่

เป็นบวก และต้องการจะทำลาย จะฆ่าฝ่ายที่เป็นลบ ที่เป็นอุปสรรคศัตรู มันก็มีปัญหา เรื่องบ๊าบวกบ๊าลบกัน เสียตลอดเวลา จนเดิมความรู้เรื่องไม่บวกไม่ลบลงไปไม่ได้ นี่คือความที่น้ำขามันล้นถ้วยของท่านสาธุชน และของครูบาอาจารย์ทั้งหลาย อาตมาขอแสดงธรรมะตรงๆ จริงๆ ลงไปอย่างนี้ โดยไม่กลัวว่าท่านจะโกรธ

ทีนี้ก็มาถึงที่ว่ากระเชอกันร้ว ข้างบนเดิมลงไปไม่ได้ ข้างล่างมันก็ร้วไปเสียหมด สิ่งใดที่ไม่ถูกกับ กิเลส ที่จะกำจัดกิเลส ที่จะเข่นฆ่ากิเลส มันร้วๆ ร้วไปหมด มันเก็บไว้แต่กิเลสหรือกากของกิเลส กระเชอกัน ร้ว กระเชอกันร้ว มันไม่รู้ว่ามีนิพพานเป็นสิ่งที่มิได้ที่นี่ และเดี๋ยวนี้ มันก็รู้แต่ว่าต้องรอกันหมื่นชาติแสนชาติ พระนิพพานบ้าง บอๆ ที่สอนกันอยู่ก่อนพระพุทธเจ้า คือนิพพานที่สอนเรื่องตาย ตายนิรันดร ตายนิรันดร ตายไปอย่างนิรันดร นี่เขาสอนกันอยู่ก่อนพระพุทธเจ้า นิพพานคือตายนิรันดร

ต่อมาพระพุทธเจ้าท่านสอนนิพพาน นิพพาน คือ ว่าง ว่างนิรันดร ไม่ต้องตาย ว่างจากตัวตนโดย นิรันดรนั่นแหละคือเป็นนิพพานที่แท้จริงในพระพุทธศาสนา ทีนี้มันอัดเข้าไว้แต่นิพพานที่ตายนิรันดร สอน อยู่ในอินเดียก่อนพุทธกาล แล้วก็มาสอนแถวนี้ก่อนพระพุทธศาสนา ข้อนี้กล้ายืนยันว่า นิพพานตามแบบ ฮินดู นอกพุทธศาสนาได้มาสอนที่นี้ก่อนแล้ว ก่อนพุทธศาสนาจะมาถึง จึงได้สอนเรื่องนิพพาน คือตายนิรันดร ตายนิรันดรไว้ก่อนแล้ว พอพุทธศาสนาเข้ามาถึงก็สอนยาก เพราะมาสอนเรื่องไม่ตายนิรันดร ไม่ตายนิรันดร คือนิพพานในพระพุทธศาสนา ถ้าตายนิรันดรนั้น นิพพานนอกพุทธศาสนา

ทีนี้เรามามีตายนิรันดรนั้น เป็นนิพพานเป็นทวนรอน นิพพานที่นี้ และเดี๋ยวนี้มันเลยมีไม่ได้ เมื่อใดจิต ไม่มีกิเลส หรือกิเลสไม่เกิดขึ้นแก่จิต จิตยังอยู่กับนิพพาน พอกิเลสเกิดขึ้นมา นิพพานก็หายไป เรียกว่าพอ อุปาทานว่าตัวกูของกูขึ้นมาเมื่อไร นิพพานก็หายไปเมื่อนั้น พอในจิตนี้ไม่มีอุปาทานว่าตัวกูของกู นิพพานก็ อยู่กับจิตนั้น นิพพานที่ไม่มีตัวกู จิตที่ไม่มีตัวกู จิตที่ไม่มีตัวกูนี้คือนิพพาน มีนิพพานที่นี้ นิพพานเดี๋ยวนี้ ทุก คราวที่กิเลสยังไม่เกิด หรือกิเลสยังไม่เกิดขึ้นรบกวน เราก็มีนิพพานน้อยๆ นิพพานชั่วคราว ซึ่งเรียกโดยชื่อ ว่า นิพพุติ นิพพุติ นิพพุติความดับเย็นชั่วคราว พอกิเลสยังไม่เกิดนี้ นิพพานที่นี้ นิพพานเดี๋ยวนี้ ถ้านิพพุติ เป็นไปอย่างไม่ขาดสาย อย่างถึงที่สุดจริงๆ แล้วก็ เป็นนิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้ เป็นนิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้- เป็นความไม่ตายนิรันดร ช่วยจำว่านิพพานในพุทธศาสนา คือความไม่ตายนิรันดร นิพพานนอกพุทธศาสนา ก่อนโน้น นิพพานคือตายนิรันดร พวกนอกศาสนาขอให้พระพุทธเจ้าแสดงนิพพานของพระพุทธเจ้า นิพพานอย่างของพระพุทธเจ้า หมายความว่าเรามีนิพพานอย่างตายนิรันดรอยู่จนไม่ชอบใจแล้ว ชักจะไม่ ชอบแล้ว มาขอให้พระพุทธเจ้าแสดงนิพพานของพระพุทธองค์ พระพุทธองค์ทรงแสดงนิพพานที่ไม่ตายนิรันดรอย่างนี้ก็มี

ที่น้ำมันเตลิดออกไปอีกว่า ไม่ตายนิรันดร มันสมมุติเป็นไม่ตายนิรันดร และสมมติให้เป็นปรมาตมัน เป็นอตตานิรันดรไปเสีย ก็เป็นนิพพานฝ่ายโน้น ซึ่งเขาไม่เรียกว่านิพพาน แต่ก็มีคามหมายอย่างเดียวกับ นิพพาน คือมีอยู่นิรันดร เป็นอตตานิรันดร อตตาที่ไม่ถูกปรุงแต่งด้วยบุญและบาปเหมือนกันนั่นแหละ ลัทธิ ฮินดูสูงสุดของเวลันตะ มันก็เหนือบาปเหมือนกัน แต่มันมีอตตานิรันดรเหลืออยู่ มันไม่ได้เป็น ความไม่มีอตตา หรือความไม่ตายนิรันดรเหลืออยู่ นี่ขอให้เข้าใจว่า เรามีทุน ทุนความรู้ในวัฒนธรรมเลย ใน จิตใจมาแต่ปู่ย่าตายาย คือเรื่องนิพพาน คือตายนิรันดร ไม่เข้าใจเรื่องว่านิพพาน คือไม่ตายนิรันดร นิพพาน เมื่อไม่มีกิเลส เมื่อไม่มีความเป็นบวก ไม่มีความเป็นลบ

เดี๋ยวนี้เราไม่สามารถจะรับปฏิบัติอานาปานสติ ก็มีมหาสติปัญญา ๔ อัดแน่นอยู่ มันก็เลยไม่สามารถจะปฏิบัติอานาปานสติ คือความที่มีอำนาจเด็ดขาดอยู่เหนือกาย เหนือเวทนา เหนือจิต และเหนือ ความหลอกลวงของธรรมชาติ ๔ อย่างนี้แหละหัวใจของมันอยู่ที่ว่า อำนาจเหนือกาย กายจะมาหลอกลวง ไม่ได้ อำนาจเหนือเวทนาทั้งหลาย เวทนาจะมาหลอกลวงไม่ได้ อำนาจเหนือจิต จิตจะมาหลอกลวงไม่ได้ ไม่หลงไหลในลักษณะใดลักษณะหนึ่งของจิต แล้วไม่หลงไหลในความหลอกลวงของธรรมชาติ คือความนำ ยึดมั่นถือมั่น นำรักนำพอใจ นำยึดมั่นถือมั่น ๔ อย่างนี้คือหัวใจของอานาปานสติภาวนา แล้วก็หัวใจใน มหาสติปัญญา ๔ อันยึดยาวนานอีกครั้งหนึ่ง แต่ไม่หมด ไปตรวจดูเอง หัวใจของอานาปานสติไม่รวมอยู่ ทั้งหมดในมหาสติปัญญาสูตร มีครึ่งๆ กลางๆ นี่กระเซมมันรื้อที่กัน เพราะมันไปอัดเอาไว้ซึ่งนิพพานที่ ไม่ใช่พุทธศาสนา แล้วก็ไปเอาอานาปานสติ หรือสติปัญญา ๔ ซึ่งไม่ใช่ของจริงของพระพุทธเจ้ามาใส่ไว้ มันเป็นของเขียนใหม่ แต่งใหม่ พุดใหม่ รวบรวมกันใหม่จนเพื่อนั้น มาใส่ไว้ นี่เรียกว่ากระเซมมันรื้อ เพราะ มันมีอะไรอัดเอาไว้เสียแต่อย่างนั้น เกรอะกรังอยู่แต่อย่างนั้น ไอ้ของดีๆ ของแท้จริงมันก็รื้อๆ รื้อลงไปหมด

พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสไว้อย่างเฉียบขาดที่สุด เหมือนกับประกาศิต ฉันทคุณแต่เรื่องทุกข์กับดับทุกข์ บุพเพหาทั้ง ภิกขเว เอตริหิ จะ ทุกขเจวะ ปัญญาเปมิ ทุกขัสสะ จะ นิโรธัง ก่อนนี้ก็ดี เดียวนี้ก็ดี ฉันทบัญญัติขึ้น สอนแต่เรื่องทุกข์ ความดับไม่เหลือแห่งทุกข์เท่านั้น เรื่องอื่นไม่ได้สอน เรื่องอตตา เรื่องตัวตน เรื่องเวียนว่าย ตายเกิด เรื่องบุญเรื่องบาป ไม่พูด พูดแต่ว่าทุกข์อย่างไร ดับทุกข์อย่างไร ที่เราก็มานะอะไรพอกพูนเข้าไป พอกเข้าไป จนเป็นดินพอกหางหมู

ดินพอกหางหมูนี้เข้าใจว่าท่านทั้งหลายที่นี่ คงจะไม่เคยเห็นก็ได้ อาตมาไปเห็นแล้วตกใจ มันพอก ได้อย่างไร หมูบางตัว ดินพอกหางหมูกลมเหมือนลูกบอล กลมเกลี้ยงนี่ลูกโตเกือบเท่าลูกมะพร้าวข้างใน พอกอยู่ที่หางหมู ค้างหางค้ำชูอยู่อย่างนี้ ดินพอกหางหมูจนทำอะไรไม่ได้ ไอ้ความไม่รู้ว่ามันพอกได้ เป็นดิน พอกหางหมู แล้วเราก็อะไรไม่ได้ อย่าให้มีความรู้ชนิดดินพอกหางหมู อย่าให้มันมีดินพอกหางหมู หาง หมูจึงจะกวัดแกว่งได้ ตามที่ธรรมชาติกำหนดไว้ เดียวนี้มันกวัดแกว่งไม่ได้ มันหนัก มันค้ำเหมือนกับหาง

จะขาดออกไป เมื่อก่อนวัดที่อาตมาไปอยู่ที่กรุงเทพฯ วัดปทุมคงคา มีหมอยู่อ้วนหลายตัว มีดินพอกอย่างนี้อยู่หลายตัว ก้อนโตบ้างเล็กบ้าง สงสารอย่างยิ่งที่มันใช้หางไม่ได้ ใช้หางปิด ปิด ปัดขยง ปัดศัตรูไม่ได้ ระวังให้ดินพอกหางหมู แล้วมันปัดกิเลสไม่ได้ จิตใจมันถูกคึงไว้ด้วยดินพอกหางหมู เหมือนล้ากิเลสไม่ได้ มันปัดกิเลสไม่ได้

ทีนี้เรามาคุยกันแต่เท่าที่พระพุทธองค์สอนว่า ทุกข์เกิดขึ้นอย่างไร โดยอาการแห่งปฏิจสมุปบาท และทุกข์ดับลงไปอย่างไร โดยอาการแห่งปฏิจสมุปบาท เรื่องนอกนั้นไม่สนใจ ไม่เอามาใส่ให้รบกวน ให้เป็นน้ำชาล้นถ้วย ให้เป็นกระเชอกันร้วกันอีกต่อไป ท่านพูดแต่เรื่องทุกข์กับดับทุกข์ เมื่อพวกอื่นก็พูดเรื่องอิตตา อนัตตา เรื่องเวียนว่ายตายเกิด เรื่องแบบของเจตภูตวิญญาณะอะไรก็ตามใจ แต่พระพุทธเจ้าพูดแต่เรื่องทุกข์กับดับทุกข์ มันมีความทุกข์กันที่ไหนก็ดับกันที่นั่น อะไรเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ก็ตัดต้นเหตุมันเสีย ในที่สุดสรุปว่า ความโง่ว่ามีตัวตนนั้นแหละเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ดับความโง่ที่ทำให้รู้สึกว่ามีตัวตนออกไปเสีย มันก็ไม่มีทางที่จะเกิดทุกข์ นี้มีความรู้อย่างนี้

ขอให้ท่านสาธุชนทั้งหลายที่เป็นชวานากัถิ ที่เป็นครูบาอาจารย์กัถิ จงได้รู้อาการที่น้ำชาล้นถ้วย และกระเชอกันร้ว ที่มีมืออยู่พร้อมกันทั้งสองอย่าง ข้างบนเต็มไม่ลง แต่ข้างล่างมันร้วได้เรื่อย เอาของดีๆ ที่มีประโยชน์ไว้ไม่ได้ จงศึกษาเรื่องนี้ ให้เรียนๆ เรียน โดยวิธีเรียน แล้วก็รู้ รู้ เรื่องนี้ แล้วก็เข้าใจ เข้าใจแจ่มแจ้ง แล้วก็มาปฏิบัติเห็นแจ้ง มีวิปัสสนาเห็นแจ้ง ทีแรกมีความรู้เพราะเรียน เรียนอย่างไรในโรงเรียน แล้วก็มาคิดใคร่ครวญ มีโยนิโสมนสิการนี้ จนเข้าใจๆ เข้าใจแล้วมาทำวิปัสสนา วิปัสสนาเห็นแจ่มแจ้ง เห็นแจ่มแจ้ง โดยไม่ต้องเชื่อเหตุผลใดๆ เพราะมันเห็นอยู่ที่ตัวจริง มันแจ่มแจ้งอย่างนี้ มันเหนือเหตุผล นี้แหละวิปัสสนาเห็นแจ้ง รู้ตามที่เรียน ได้ยิน ได้ฟัง ทางหู ทางตา นี้เรียกว่ารู้ เป็นความรู้ เป็นสุดตะ แล้วก็มาคิดมาใคร่ครวญ โดยโยนิโสมนสิการ นี้อาศัยเหตุผล ใคร่ครวญไปตามเหตุผล ยังอยู่ภายใต้อำนาจแห่งเหตุผล สรุปไปได้อย่างไร แล้วมาปฏิบัติแจ่มแจ้ง จนไม่ต้องอาศัยเหตุผล ว่ามันเป็นอย่างนี้ นี้อันิจจอย่างนี้ ทุกขังอย่างนี้ อนัตตาอย่างนี้ ธรรมัญญิตตาอย่างนี้ ธรรมนิยามตาอย่างนี้ อิทัปปัจจยตาอย่างนี้ สุธญญตาอย่างนี้ ตถาตาอย่างนี้ อตัมมยตาอย่างนี้ อย่างนี้ นี้คือแก้ปัญหาเหล่านี้ออกไปเสียได้ ท่านที่เป็นน้ำชาล้นถ้วย และท่านที่เป็นกระเชอกันร้ว ขอให้มองให้เห็นว่าในโลกพุทธบริษัทเรา ไม่ใช่ระบุท่านคนใดคนหนึ่ง ในโลกพุทธบริษัทเราทั้งโลก มันยังมีอาการแห่งน้ำชาล้นถ้วย และกระเชอกันร้วอยู่อย่างนี้เรื่อยไป

ขอแสดงความหวังจริงใจสักหน่อยว่า ขอให้เลิกอาการน้ำชาล้นถ้วย และก็เลิกกระเชอกันร้วกันเสียให้ได้ในคราวนี้ ในคราวนี้ พยายามเลิกน้ำชาล้นถ้วย เลิกกระเชอกันร้วกันเสียให้ได้ ถ้ามีความรู้ที่แท้จริง ที่ถูกต้องของพระพุทธศาสนา และทีแรกก็ต้องฟังนั้นแหละ มันช่วยไม่ได้ที่จะไม่ฟัง ที่จะเรียนรู้อย่างที่เรียกว่า *ปรโตโฆสะ* มันฟังตามที่เขาบอกมา ไม่อย่างนั้นมันไม่มีจุดตั้งต้น มันไม่มีจุดตั้งต้น ถ้าไม่มีการเรียนรู้อย่างนี้

แล้วก็มาทำโยนิโสมนสิการ มีมนสิการ พระธรรมในใจ โยนิโส ก็แปลว่า โดยต้นเหตุ คำว่า โยนิ โยนิ นั้น คำนี้แปลว่า อวัยวะเพศของสตรีก็ได้ เรียกโยนิ แต่ตัวแท้ตัวจริงคำนี้แปลว่ามูลเหตุ ต้นเหตุ โยนิ-เหตุ มูลเหตุ โสโค-โดยต้นเหตุ โดยมูลเหตุ ลึกลงถึงมูลเหตุ มนสิการ ทำในใจ ทำในใจให้ลึกลงถึงต้นเหตุ แล้วมันก็จะรู้โดยเหตุผล จะรู้โดยเหตุผล เป็นความรู้โดยโยนิโสมนสิการ ตามเหตุผลที่ได้กระทำลงไป

ทีนี้เอาความรู้ที่น้อย มาทำเป็นวิปัสสนา ทำจิตให้เหมาะสม ทำจิตให้เป็นสมาธิถึงที่สุด มีกำลังในการที่จะสอดคล้องโดยลึกซึ้งถึงที่สุด แล้วก็สอดคล้องคุณเห็นความจริง ความจริงของธรรมชาติ เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา โดยตัวจริง โดยตัวจริง อวิชชาที่หลุดออกไป นี่เรียกว่าเห็นแจ้ง เห็นแจ้งไม่อาศัยเหตุผลอีกต่อไป มันเหนือเหตุผล ไม่ต้องโยนิโสมนสิการ แบบเหตุผลอีกต่อไป เพราะว่ามันได้เห็นแจ้งเสียแล้ว มันเห็นแจ้งเสียแล้ว มันอยู่เหนือเหตุผลเสียแล้ว

นี่ขอให้ช่วยปรับปรุงกันอย่างนี้ ให้เลื่อนขั้นมาจากการเรียนรู้จากภายนอก มาอยู่ที่ว่า โยนิโสมนสิการ โดยเหตุผลภายใน และเลื่อนอีกขั้นมาเป็นวิปัสสนา การเห็นถูกต้องตามที่เป็นจริงอย่างไร นี่ก็เรียกว่าเห็นแจ่มแจ้ง หรือรู้ธรรมะ มีศีล มีสมาธิ มีปัญญา มีวิมุตติ แล้วก็วิมุตติญาณทัสนะ เห็นแจ่มแจ้งในวิมุตติที่หลุดพ้นแล้ว นัชนแหล สมบูรณ์ ขอให้เราพ้นจากเครื่องกีดขวาง คือน้ำชาล้นถ้วย แล กระจ เซอ กั้นรอกน เสียโดยเร็วเถิด

ทีนี้ก็มาถึงข้อที่สาม คือแม่ปูที่ไม่อาจจ้ เดินให้ลูกดูได้อย่างถูกต้อง นี่ได้ยินได้ฟังกันมาตั้งแต่เด็ก แล้วใช้ไหม นิทานเรื่องแม่ปูกษลูกปู แม่ปูมขดลูกปูว่า ทำไมไม่เดินให้ตรง กวดไปแกว่งมา ลูกปูก็บอก แม่เดินให้ขดดูสิ แม่ปูมขดก็เดินให้ดู มขก็เดินให้ตรงไม่ได้ เพราะ ปูมขเดินอย่างนั้นนี้ ซ้ายทีขวาที ซ้ายทีขวาที นี่แม่ปูที่จ้ เดินให้ลูกดูอย่างแท้จริงไม่ได้ มขไม่สามารถที่จ้ เป็นอยู่อย่างถูกต้องตามหลดพรี พุทธศาสนาให้ลูกปูดูไม่ได้ คือมขไม่อาจจ้ เป็นอยู่อย่างไม่มีตงกู ไม่มีของกู ความคิดหรือการกร้ ทำ หรือการพุดจาอ้ ไรก็ตามชนิดที่ไม่มิตงกู ไม่มีของกู มขทำให้ดูไม่ได้ ทำออกมาทีไรมขมิตงกู มีของกูไปเสียทั้นนั้ นี่แม่ปูมขทำให้ลูกดูไม่ได้ ในการที่จ้ ไม่มีตงกู ไม่มีของกู แม่ปูมขก็มีแต่กิเลสกาม กิเลสกาม มีความใคร่ไปตามอำนาจของกิเลส มขทำให้ลูกปูดูไม่ได้ ทำให้ลูกปูดูไม่ได้ ในการที่จ้ มีธรรมกาม ธรรมกาม

ธรรมกาม คงจ้ แผลกหูสำหรับท่านทหลายๆ คน กิเลสกามนั้ เคยชิน ท้การได้ยินแล้ การปร้ พฤติ กร้ ทำ มขทำด้วยกิเลสกาม ความใคร่ไปตามอำนาจของกิเลส มขเป็นกิเลสกาม เคี้ยวนี้เปลี่ยนเป็นธรรมกาม ธรรมกาม ใคร่ไปตามอำนาจของธรรมั้ ธรรมั้ ที่แท้จริงกิเลสไม่มาเกี่ยวข้อง นี่เป็นธรรมกาม แม่ปูมีชีวิตอยู่อย่างธรรมกามให้ลูกดูไม่ได้ มขมีแต่กิเลสกาม กิเลสกาม จ้ เอานั้เอาเน้ไปเสียหมด ยอดสุดของมขอยู่ที่สวรรค์ สวรรค์มขยอดสุดของกาม ไม่ใช่ว่าเป็นที่ที่ว้าจ้ ไกลัพรี นิพพาน ยิ่งไปสวรรค์มขก็สุดโต่ง

ไปทางบวก ไกลนิพพานไปนรกก็สุดโต่งไปทางซ้าย ไปนรกก็ไกลนิพพาน มนสุดโต่งเสียทั้งสองอย่าง มน
ไม่นรก มนไม่สวรรค์ มนอยู่เหนือ เหนือ เหนื่อนรก เหนือสวรรค์ มนถึงจ้ เป็นนิพพาน แม่ปู่แสดงบทบาทนี้
ให้ลูกดูไม่ได้ เพราะ ว่ามนติดอยู่ในกิเลสตาม หรือฝ่ายบวก ติดฝ่ายบวก ติดฝ่ายบวกมากเท่าไร มนก็มีปัญหา
ฝ่ายลบมากเท่านั้น มนเป็นของคู่กัน

ขอให้ตั้งหน้าตั้งตาสะเกตดูให้รู้จขสิ่งทีเรียกว่าตงู ว่าของกู เกิดขึ้นมาจากความเป็นบวกแล้ ความ
เป็นลบ ความรู้สึกเป็นบวกเกิดขึ้นก็เกิดตงูบวก ความรู้สึกเป็นลบเกิดขึ้นก็เป็นตงูลบ ทุตงูบวกแล้ ตงู
ลบ มนบ้าเท่ากน มนทำให้เกิดความทุกข์โดยเท่ากน ตงูบวกมนก็ให้เกิดอภิชา อภิชาในพรี บาลี เรียก
อวิชา ความเป็นบวก คือจ้ เอา ตงูลบมนก็เกิดว่าไม่เอา โทมนส ขดใจ ขดเค้นใจ ท่านฟังให้ดี อย่าไปเอา
ปนกษคำอื่น ๆ เสีย คำว่า อภิชา แล้ โทมนสนี้ ปฏิบัติพรหมจรรย์นี้ มหาสติปัญญาสูตรก็ดี อานาปานสติก็
ดี เพื่อจ้ นำออกเสียซึ่งอภิชา แล้ โทมนสในโลก คล้ายๆ กษท่านจ้ บอกว่าในโลกมนมีเพียงสองอย่างคือ
อภิชา แล้ โทมนส อภิชา คือตงูบวก โทมนส คือตงูลบ เอาออกไปเสียทั้งสองอย่าง ไม่มีบวกลบ น่น
แล้ เป็นนิพพาน

นี่เราอย่าว่าแต่จ้ มีเลย จ้ มีเลย แม้แต่เพียงเข้าใจก็เข้าใจไม่ได้ เข้าใจไม่ได้ เข้าใจเรื่องตงูบวก เรื่อง
ตงูลบนี้มนไม่ได้ ขอให้รู้จกนเสียที ธรรมชาติแท้ๆ มนให้มาเป็นกลางๆ เด็กอยู่ในท้องแม่เป็นกลาง ไม่
บวกไม่ลบ เพราะ มนไม่อาจจ้ คิด พอมนออกมาจากท้องแม่ มนผสมอารมณ์ภายนอกด้วยตาหูจมูกลิ้นกาย
ใจของมน มนจึงเกิดอารมณ์ชนิดที่จ้ เป็นบวก ชนิดที่จ้ เป็นลบ พอถูกใจร่อยก็เกิดอารมณ์บวก ไม่ถูกใจ
ไม่ร่อย ก็เกิดอารมณ์ลบ มนเคยชินอยู่แต่สองอย่างนี้ บวกลบ บวกลบ บวกลบ มนก็เกิดความรู้สึกเป็นบวก
เป็นลบ เป็นตงูบวก เป็นตงูลบ เป็นเงตามตงูขึ้นมาจากความเป็นทารก โตขึ้นมาเป็นเด็ก โตเป็นวัยรุ่น
เป็นหนุ่มสาว ติดอยู่ที่ความเป็นบวก แล้ ความเป็นลบ นี้เรียกว่าไปตามอำนาจของกิเลสเสียแล้ว

คำสอนแต่โบราณในเมืองนี้มีบทหนึ่งน่าสนใจมาก เพราะ ว่าเด็กๆ เด็กที่พอโตขึ้นมาพอสมควรแล้ว
ก็ทิ้งพ่อแม่หนีตามโจรไป ทิ้งพ่อแม่หนีตามโจรไป ถ้าคุณเข้าใจเรื่องนี้ คุณจ้ เข้าใจสิ่งทีเรียกว่าชีวิต ชีวิต ได้
อย่างถูกต้องแล้ ดีมาก พอเด็กมีอายุโตขึ้นพอสมควร มนก็ทิ้งพ่อแม่หนีตามโจรไป ทิ้งความสมดุล ทิ้งความ
เหนือบวก เหนือลบไปบูชาบวกลบไปตามโจรไป เป็นกิเลสนานาชนิด ไปหะหกก้นขวิดตามพวกโจร คือ
กิเลสนานาชนิด นี้คืออาการของพวกเราที่พอเกิดมาจากท้องแม่ พออายุพอสมควรแล้ว มนก็ทิ้งพ่อแม่หนี
ตามโจรไป เด็กบางคนก็ไม่ได้กลขมาเป็นโจร ตายไปเลย ถ้าโชคดีของเด็กบางคน มนรู้ว่า อ้าว, นี้โจรนี้ มนก็
ฆ่าโจรกลขมาหาพ่อแม่ น่นแล้ พุทธบริษัทที่แท้จริง ฆ่าโจรคือกิเลสบวกลบเหล่านั้นเสีย แล้ก็มาหาพ่อ
แม่ คือ ธรรม์ ที่แท้จริงของพรี พุทธเจ้า มาเป็นพรี อริยบุคคล มาเป็นสาวกของพรี พุทธเจ้า ฆ่าโจรเสียแล้
ทิ้ง กลขมาหาความถูกต้องหรือมาหาพ่อแม่ก็ได้ วรุ่นน่นแล้ รั วรให้ดี มนจ้ ทิ้งพ่อแม่หนีตามโจรไป ไป

หาความเอรีดอ้อยทางบวก หาความสนุกสนานทางลบ ได้ฆ่าเขาได้ดีเขามขก็สบายใจนั้แหละ มนบ้ำ บ้า
ลบ ส่วนมากมขก็หลงบวกบ้ำบวก แล้วมขยบ้ำลบหลงลบ มนต้องเลิกกนท้นน

นี่เราเลิกเป็นเด็ก ๆ ที่ทิ้งพ่อแม่หนีตามโจรไป คืออย่าไปเป็นพวกกิเลส พวกโจรเลย กลขมาหา
ธรรม์ คือ มาหาพร้ พุทธเจ้า คือความอยู่เหนือบวกแล้ว เหนือลบ บวกอ้อยก็อย่างนั้ ลบไม่ถูกใจก็อย่าง
นั้ ให้มขเป็นสขว่าบวกแล้ว ลบอย่ามาครอบงำจิตใจของเรา ถ้าสุดโต่งไปในทางบวก มขก็ไปในทางบ้ำ
บวก สวรรค์เป็นเบื้องหน้า ถ้าจิตใจในทางลบ ก็สุดโต่งไปในทางลบ ก็มีนรกเป็นเบื้องหน้า อย่ามีสวรรค์ อย่า
มีนรกเป็นเบื้องหน้า แต่มีพร้ นิพพาน เหนือบวก เหนือลบ เหนือนรกเหนือสวรรค์นั้แหละ นิพพาน ให้มี
พร้ นิพพานเป็นเบื้องหน้า (นาทีที่ 1:02:50 ถึง 1:03:10 เสียงหาย)

นี่พ่อแม่กล้าแสดงบทบาทนี้ให้ลูกดูได้ไหม มขจ้ กล้าอ้ ไรเพร่า ไรรู้จ้อ มขไม่รู้จ้อมขก็ไม่กล้า
มขไม่มีความกล้า มขทำให้ลูกดูไม่ได้ ว่าจ้ เดินตรงนั้เดินอย่างไร มขก็เดินซ้ายที ขวาที เป็นบวกเป็นลบ
เป็นบวกเป็นลบ เต้ แต่ เต้ แต่ ไปอย่างนี้

นี่ขอให้คิดเถอ้ ว่าเรามขอยู่กนในสภาพอย่างนี้ มขไม่มีคนตรง อูขปฏิบัติโน สามิจิปฏิบัติโน มันมี
แต่เรื่องบวกลบ บวกลบ บวกลบ ไม่สามารถที่จะเป็นอิสระเหนือบวกและเหนือลบ อยู่ตรงกลางก็ไม่เอานะ
อยู่ระหว่างกลางบวกกลางลบก็ไม่เอา เพราะผลอมันก็ไปบวกลบได้โดยง่าย ต้องอยู่เหนือ เหนือ เหนือ โดย
ประการทั้งปวง จะอยู่ตรงกลางเป็น *between* หรือ สมดุลย์เป็น *balance* นี้ไม่เอาละ ไม่เอาละ ต้อง *above*,
beyond อยู่ข้างบน เหนือสุดโน้น เหนือบวกเหนือลบโดยประการทั้งปวง จึงจะเป็นพุทธศาสนา

นี่แหละแม่ปุมขเดินให้ลูกดูไม่ได้ เพร่า มขติดบวกติดลบ เต้ แต่ เต้ แต่ เต้ แต่ อยู่ บวกลบ
บวกลบ บวกลบ เราจึงไม่สามารถจ้ อบรมลูกในใส่ ลูกในท้องให้มขเดินถูกทางได้ แล้วไม่ทำไหว้ลูกมขก็
หนีพ่อแม่ตามโจรไป ไม่มีโอกาสจ้ อบรม พอกลขมาที่นี้มขมีปัญหาเสียแล้ว เว้นไว้แต่ลูกนั้แหละ มข
ไปชนั้ โจรมาได้ ชนั้ กิเลสมาได้ จึงมาเป็นบุตรพร้ ตถาคตได้อีกทีหนึ่ง เดียวนี้ เป็นลูกคน แล้วก็ทิ้งพ่อแม่
หนีตามโจรไป เพร่า พ่อแม่มขสอนไม่ได้ มขทำตอย่างให้ดูไม่ได้ เพร่า พ่อแม่มขเป็นบวกเป็นลบขนาด
หนอเอาเสียเอง เป็นบวกเป็นลบแล้วก็เกิดกิเลสทุกชนิด บวกก็เกิดกิเลสปร้ เกทราค้ โลกั ลบก็เกิดกิเลส
ปร้ เกทโทสั โกรธั ไม่บวกไม่ลบก็เกิดกิเลสปร้ เกทโมห้ ไม่รู้จ้อ ไรเป็นอ้ ไร กิเลสบวก กิเลสลบ กิเลส
ที่ยะไม่รู้จ้อว่าบวกหรือลบ คือ ราค้ โทสั โมห้

ขอให้รู้จ้อมขแจ่มแจ้งโดยแท้จริง แล้วก็เป็นผู้นำที่ดี อย่าให้ลูกหลงบวกหลงลบ มาแต่้ออนแต่้ออก
บอกให้เด็ก ๆ รู้ว่าไอ้สิ่งที่ยะอ้อยนี้มขทำให้เราโง่ไปทางหนึ่ง สิ่งที่ไม่อ้อยมขก็ทำให้เราโง่ไปอีกทางหนึ่ง
พาลูกเด็ก ๆ ที่ยะเด็กมาก ๆ ไปที่ร้านขายของที่สวยงาม เอรีดอ้อย แล้วก็แพงมากที่สุด แล้วก็บอกลูก ไอ้, ดูสิ

ลูกสวยทั้งหมดนี้เขามิไว้ให้เราโง่ ของเล่นก็ดี ของกินก็ดี อร่อยมาก แพงมาก สวยมาก ทั้งหมดนี้ เขามิไว้ให้เราโง่ ใครพาถูกไปให้ดูแล้วบอกอย่างนั้นบ้าง มีแต่พาถูกไปแล้วบอกว่า เอ้อ, มึงอยากเอาอ๊ ไรถูกก็ซื้อให้ทนนั่น แพงเท่าไร? ถูกก็ซื้อทนนั่น ของเล่นชิ้นนี้แพงเท่าไร? ถูกก็ซื้อให้มึงนี่ นี่มันมีแต่พาถูกไปหลงบวกหลงลบ มันไม่ได้พาถูกไปล้ ลายความเป็นบวก แล้ ล้ ลายความเป็นลบ นี่มันจ้ ไปโทษใคร คือพ่อแม่ตนเอง หรือผู้ใกล้ชิดคนตนเอง ย้อมใจของเด็กๆ ให้หลงบวก แล้ หลงลบมากขึ้น หนีตามโจรไป อ๊ ไรจ้ แก่ได้ ก็มีทางเดียวแต่ความรู้ที่ถูกต้องของพร้ พุทธเจ้า ที่เรียกว่า พรหมจรรย์ โดยเฉพ้ อย่างยั้งก็คือ วิปัสสนา วิปัสสนา วิปัสสนา เห็นแจ่มแจ้งชัดเจนว่ามันใช้ไม่ได้ทั้งบวกแล้ ลบ ใช้ไม่ได้ทั้งบุญแล้ บาป ใช้ไม่ได้ทั้งกุศลแล้ อกุศล ภูไม่อกษมึง มึงจ้ มาปรุงแต่งภูไม่ได้ ภูจ้ เป็นอิสร์ เนื้อบวกเนื้อลบ เนื้อบุญเนื้อบาป เนื้อกุศลเนื้ออกุศลโดยปร้ การทสปวง

ขอถามว่าท่านทสหลายจ้ มีความกล้าหาญถึงอย่างนี้ใหม่ ถ้ายสวามีภคดีต่อความเป็นบวก เป็นทาสของกิเลส เป็นข้าของกิเลสอย่างดึกดำบรรพนั้น ท่านจ้ เอาออกได้ใหม่ ถ้ามชเอาออกไม่ได้ก็ไม่มีปร้ โยชน้อ ไร ที่จ้ มาศึกษาแล้ ปฏิบัติวิปัสสนา เพระ ว่าวิปัสสนาต้องการจ้ เอาออกเสียจากความเป็นทาสของความเป็นบวกแล้ ความเป็นลบ เดียวนี้โลกจ้ วินาศอยู่แล้ เพระ หลงความเป็นบวก หลงความเป็นลบ เขาไม่มีความคิดที่จ้ เอาชน้ บวกแล้ ลบ มีความคิดแต่ความเป็นทาสของความเป็นบวกมากขึ้นไป สร้างเหยื่อของกิเลส แล้ ความเป็นบวกโดยร้ บบอุตสาหกรรม ปร้ ไทยเรากจ้ เป็นนิคเป็นเน็ค (NIC) กษเขาด้วยเห็นใหม่ มันจ้ ไปมีอุตสาหกรรมสร้างเหยื่อให้กิเลสเหมือนกษพวกอื่นๆ นั้น

พุทธบริษัท ๖สให้ดี ๖สให้ดี อย่าให้อุตสาหกรรมมาจตเราไล่ลงไปนรก ของความเป็นบวกแล้ ความเป็นลบ นี่พ่อแม่จ้ ต้องเข้มแข็ง พ่อแม่จ้ ต้องแสดงบทบาทให้ดู คือการเดินให้ตรงทางไปสู่พร้ นิพพาน หรือดำรงจิตไว้ให้ถูกต้องสำหรับพร้ นิพพานจ้ ปรากฏนั้นให้ดู ให้ลูกดู วัฒนธรรมอย่างนี้แต่ก่อนมีมาก แต่มชค่อยๆ เสียไป สูญเสียไปเพระ วัฒน ธรรมใหม่ๆ ของพวกต วัฒนคมันเข้ามา มันเป็นเรื่องวตดู วตดู วตดูไปหมด มันไม่เป็นเรื่องจิต ไม่เป็นเรื่องวิญญูณ เดียวนี้เราไม่ได้ยินคำว่าเพื่อนเกิดแก่เจ็บตาย สมชอาตมาเป็นเด็กๆ มันได้ยินทสปไปเสียหมด เพื่อนเกิดแก่เจ็บตาย เพื่อนเกิดแก่เจ็บตาย คุณยายคุณย่าพุดชหนึ่งไม่รู้ก็ครสร้องเพื่อนเกิดแก่เจ็บตาย เดียวนี้ไม่ได้ยิน ได้ยินแต่ว่ามึงก็มึงก็กู มึงก็มึงก็กู นายทุนก็กูจ้งกักู มันไม่มีทางที่จ้ ปร้ สางานกษได้ร้ หว่างลูกจ้งกษนายจ้ง ๖ส หว่างนายทุนกษชนกรรมาชีพ มันไม่มีเสียงว่า เพื่อนเกิดแก่เจ็บตาย เพระ มันเต็มออดอยู่ด้วยตงูของกู

ปัญหานี้เป็นปัญหา ไม่กล้าที่จ้ แก่ปัญหา หรือไม่สามารถที่จ้ ปลีกตงออกมาจากปัญหา มันไปเข้าเป็นสมุนของโจร ที่พ่อแม่หนีไปเป็นโจร มันไม่ออกมาจากปัญหา ใครจ้ ช่วยให้มันออกมาจากปัญหา เมื่อมันสมจรจ้ ไปเป็นโจรเสียแล้ ใครจ้ ดึงออกมา โชคคิมชจ้ อยู่ที่ตรงไหน ที่จ้ ดึงเด็กที่พ่อแม่หนีตาม

โจรไป กลขมาหาความถูกต้องของความเป็นพ่อแม่ หรือของพร ธรรม พอเด็กโตขึ้นมาพอที่จ้ เข้าไปใน
ขอบเขตของพร ธรรม มขก็วิ่ง ก็ทิ้งพร ธรรมหนีตามโจรไป เรียกว่าหนีพ่อแม่ตามโจรไป ไปอยู่กขพวก
โจร น้อยคนนทที่จ้ หลุดออกมาจากอำนาจของโจร ออกมาหาพร ธรรม กิลสจยยึดไว้จนตาย ตายก็ไม่รู้ว่า
ตาย ตายก็ไม่รู้ว่าเป็นอย่างไร อยู่ก็ไม่รู้ว่าเป็นอย่างไร นี่คือความไม่รู้

ท่านครูบาอาจารย์ทั้งหลาย จงเป็นครูบาอาจารย์ที่แท้จริง เป็นปุชนียบุคคลสูงสุดของมนุษย์ รู้เรื่องนี้
แล้วพยายามที่จ้ ดึงมนุษย์ออกมาเสียจากอำนาจของพวกโจรนั่น คือครูบาอาจารย์แสดงความเป็นปุชนีย
บุคคล เป็นครูบาอาจารย์ที่เป็นปุชนียบุคคล อย่าเป็นครูบาอาจารย์ที่อยู่ใต้อาณัติของปร โยชน์ อาณัติของ
ปร โยชน์ เป็นเงินเดือนก็ได้ เป็นอ ไรก็ได้ เป็นเกียรติยศ ชื่อเสียง เรียก อาณัติของปร โยชน์ อย่าอยู่ใต้
อาณัติของปร โยชน์ จงเป็นปุชนียบุคคลแท้จริง เป็นสาวกของพร สขมาสขพุทธเจ้าที่แท้จริง เห็นแก่ธรรม
ไม่เห็นแก่ตจกู ถ้าเห็นแก่ตจกูไม่เห็นแก่ธรรม พอไม่เห็นแก่ตจกูมขก็เห็นแก่ธรรม โดยอตโนมติ เมื่อเห็น
แก่ธรรม แล้วมขก็เห็นแก่ผู้อื่นโดยอตโนมติ เดียวนี้มขเห็นแก่ตจกู เห็นแก่ตจกู มขก็ไม่เห็นแก่ธรรม แล
ไม่เห็นผู้อื่น มขเลิกเห็นแก่ตจกู เพราะ รู้ธรรม ที่แท้จริงว่าตจกูมขไม่มีไว้ย ไม่เห็นแก่ตจกูแล้ว มขก็มี
อตโนมติเองที่จ้ เห็นแก่ธรรม คือความถูกต้อง แลก็เห็นแก่เพื่อนมนุษย์ผู้อื่น เพื่อนเกิดแก่เจ็บตาย เราก็จ้
มีโลกใหม่ มีโลกแห่งเพื่อนเกิด เพื่อนแก่ เพื่อนเจ็บ เพื่อนตาย เบียดเบียนกขไม่ได้โดยปร การทขปวง

เดี๋ยวนี้มขมีแต่โลกแห่งตจกู โลกแห่งตจกู มึงก็มึง กูก็กู คนก็เห็นแก่ตจกูเพิ่มขึ้นๆ ตามความเจริญ
ทางวตดู ความเจริญทางวตดูที่มากขึ้นเพราะ มขหลงตจกู คนเห็นแก่ตจกนั้ไม่ยอมทำงาน จี้เกียจทำงาน
อยากนอนแต่อยากเอาปร โยชน์ เอาขมมขสิ มขเห็นแก่ตจกู มขเห็นแก่ตจกู มขไม่ยอมทำงาน อยากแต่จ้
นอน อยากแต่จ้ เอาเปรียบ อยากจ้ เอาปร โยชน์ คนเห็นแก่ตจกนั้สามตคิใครไม่ได้ จ้ เรียกร้องความสามตคิ
เพื่อปร เทศชาติ ร้องให้ปากแหมกมขก็มีไม่ได้ คนเห็นแก่ตจกนั้สามตคิไม่ได้ แลคนเห็นแก่ตจกนั้มขจ้
ริษยาสมอไป มขจ้จ้ริษยาผู้ที่ดีกว่ตจกนั้สมอไป แลคนเห็นแก่ตจกนั้มขก็จ้ ต้องเป็นอาชญากรโดย
อตโนมติตลอดเวลา เพราะ ความเห็นแก่ตจ มขขโมยโดยตรง ขโมยโดยอ้อมปร โยชน์ของผู้อื่น มาเป็น
ปร โยชน์ของตจ เพราะ มขเห็นแก่ตจ มขเป็นอาชญากรอตโนมติ นี้ผู้เห็นแก่ตจ ผู้เห็นแก่ตจเป็นอย่งนี้

ฉั นขขอให้เราจ้จ้ขตจจ้จ้เลวร้ายที่สุด คือ ความเห็นแก่ตจ ศาสนาทุกศาสนาในสากลจจรวาล
ต้งแต่ต้นจนบดนี้ ก็สอนเพื่อไม่ให้เห็นแก่ตจ แม้ศาสนาไสยศาสตร์อย่างโง่เงาที่สุด ก็สอนเรื่องไม่ให้เห็น
แก่ตจ แต่คนมขก็ไม่ถ้อกขในส่วนนี้ มขไม่ถ้อกขในส่วนที่ทำลายความเห็นแก่ตจ ความเห็นแก่ตจก็มาก
ขึ้นๆ มากขึ้นในโลก จนเป็นโลกของความเห็นแก่ตจ เห็นแก่ตจ ผอมมขก็เห็นแก่ตจ เมียมขก็เห็นแก่ตจ มขก็
กตกข ขออภยใช้คำหยาบคายหน่อย มขเห็นแก่ตจมขก็ต้องกตกข แม้ร้ หว่างผกขเมียบ แม้แต่แม่กขลูก ลูก
ก็ทำพ่อแม่ น้ำตาตก พ่อแม่ก็น้ำตาตกเพราะ ความเห็นแก่ตจของลูก นี้มขเป็นอย่งนี้ ในที่สุดมขก็หลง หลง

ตนเอง หลงตนเอง ผู้เห็นแก่ตมขก็เป็นบ้า ไปอยู่โรงพยาบาลบ้า แล้วมขก็ถึงกษฆ่าพ่อฆ่าแม่ ฆ่าลูก ฆ่าเมีย ฆ่าหมด แล้วมขก็ฆ่าตนเองตายตาม ความเห็นแก่ตมของคนเห็นแก่ตม แล้วเดี๋ยวนี้ก็สร้างคุกไม่หวาดไหว ไม่พอจ้ ใส่ผู้เห็นแก่ตม สร้างเรือนจำไม่ไหว สร้างโรงพอมไม่ไหว สร้างศาลไม่ไหว สร้างโรงพยาบาลบ้าก็ไม่ไหว ไม่มีเงินจ้ สร้างแล้วที่จ้ มาใส่คนผู้เห็นแก่ตม รัฐบาลเขาแถลงงบปร้ มาอย่างนั้น งบปร้ มาคนที่จ้ สร้างโรงพยาบาลโรคจิตเพิ่มอีก กำลขไม่มี สร้างศาลอีก สร้างเรือนจำอีก มขก็ไม่ค่อยจ้ มีเพร่า คนเห็นแก่ตมมขมากขึ้นๆ มากขึ้น ลูกจ้างก็เห็นแก่ตม นายจ้างก็เห็นแก่ตม แล้วมขจ้ พุดกขรู้เรื่องหรือ ขอให้มองดูเท่านี้ ต่างฝ่ายต่างเห็นแก่ตมมขจ้ พุดกขรู้เรื่องหรือ มขจ้ ต่อรองอ้ ไรกขสำเร็จเล่า นี้ความเห็นแก่ตมขเลวร้ายถึงขนาดนี้ พอหลงทางขึ้นมามขก็ฆ่าตนเอง ฆ่าลูกฆ่าเมีย ฆ่าได้หมดแม้พร้ อรหนต์มขก็ฆ่าได้ นี้ผู้เห็นแก่ตม แล้วโลกเจริญด้วยความเห็นแก่ตม เพร่า เขาไม่สนใจในเรื่องความไม่เห็นแก่ตม

เมื่ออาตมาเด็กๆ จำความได้ว่าถ้าฝรั่งเศสมา แล้วเขาถูกคนไทยว่า ผู้เห็นแก่ตม เมื่ออาตมาเด็กๆ จ้ ได้ยินอย่างนี้ ชอบไปฟังฝรั่งเศสมาพูดอบรมปร้ ชาชน ก่อนโน้นเขาใช้ฝรั่งเศสอบรมปร้ ชาชน โอ้, มขคิดคนไทยว่าเห็นแก่ตม เดียวนี้ไม่พุดแล้ว เดียวนี้ไม่พุดแล้ว เพร่า ฝรั่งเศสเอาไปไว้เองหมดแล้ว ไม่ต้องมาหาว่าคนไทยเห็นแก่ตมแล้ว ไปดูเอาเอง มขเห็นแก่ตม เห็นแก่ตม เห็นแก่ตม เห็นแก่ตมมขจ้ ครงโลก มขอยากจ้ ครงโลก มขอยากจ้ แย่งกขครงโลก มขเอาไปไว้หมดเลยความเห็นแก่ตม

ในที่ปร้ ชุมสหปร้ ชาชาติ UNO มขเป็นที่ที่ เล้า กขของผู้เห็นแก่ตมทงนั้น เป็นที่ที่ เล้า กขของบุคคลผู้เห็นแก่ตม ย้อแย่งปร้ โยชนไปหาปร้ เทศของตม ย้อแย่งกข พุดกขแต่เรื่องโทษของความเห็นแก่ตม ไม่ตกลงกขได้ เพร่า มขมีความเห็นแก่ตม ถ้าเมื่อไรมขหยุดความเห็นแก่ตม มขก็พุดกขรู้เรื่อง อาตมาคิดว่าเลิก UNO กขเสียดอ้ United Nations นั้นเลิกเหอ้ มาเป็น URO United Religion Organization เป็น URO, URO เป็นองค์การแห่งศาสนารวมกข แล้วควบคุม UNO องค์การชาติตรวมกขที่จ้ ให้ URO มาเป็นอิสร์ เต็ดขาดคงจ้ ทำไม่ได้ เอามาควบคุม UNO ก็แล้วกข เอา URO ควบคุม UNO เอากขการของผู้ไม่เห็นแก่ตม มาควบคุมองค์การของผู้เห็นแก่ตมนี้ โลกนี้จ้ มีสนตภาพ ถ้ายงปล่อยไว้อย่างนี้ ปล่อยไว้อย่างนี้มขก็ยิ่งทวีความเห็นแก่ตม ไม่มีทางที่จ้ มีสนตภาพ แล้ มขก็บูชาความเห็นแก่ตม มขก็แย่งกขครงโลกต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด สร้างอำนาจทางเศรษฐกิจ ทางการเมือง ทางอ้ ไรทุกอย่าง เพื่อจ้ ครงโลก พุดกขไม่รู้เรื่อง ให้พุดกขสอหมั่นคร้แสนคร้ มขก็พุดกขไม่รู้เรื่อง ถ้ามขไม่ลดความเห็นแก่ตม

ขอให้ธรรม์ กลขมาโดยเร็ว ธรรม์ กลขมาโดยเร็ว กำจตความเห็นแก่ตมที่มีอยู่ในโลกให้มขจางไป จางไปโดยวิธีของธรรม์ ที่สูงสุดอย่างย้งก็คือ วิธีของวิปัสสนา เห็นอนิจจส ทุกขส อนตตา ธมมฐฐิตตตา ธรรม์ นิยามตา อิทัปปัจจยตา สุนญญตา ตถตา อตัมมยตา อันสุดท้ายอตัมมยตา แปลว่า อะไรๆ ปรุงแต่่งไม่ได้ อะไร

ปรุ้งแต่งไม่ได้ คงที่แข็งโป๊กอยู่ในความถูกต้อง คงที่อยู่ในความถูกต้อง เรียกว่า อตัมมยตา ผู้มีอตัมมยตา เรียกว่า อตัมมโย คือ พระอรหันต์ พระอรหันต์ เรียกว่า อตัมมโย เพราะมี อตัมมยตา

ขอให้ธรรมะขึ้นมาสูงสุดจนถึงจุดนี้ คือมีอตัมมยตาแข็งโป๊กอยู่ในความถูกต้อง มันก็ไม่เห็นแก่ตัว ไม่มีความเห็นแก่ตัว มันมีแต่ความถูกต้อง เห็นแก่ความถูกต้อง มันก็รักผู้อื่นทั่วจักรวาลโดยอัตโนมัติ นี่โลกของพระศรีอาริยมตไตรย โลกของบุคคลที่รักผู้อื่นโดยอัตโนมัติ ไม่มีความเห็นแก่ตัว ขอแสดงความหวังว่าให้โลกนี้ปรากฏมาโดยเร็ว ท่านทั้งหลายจงเลิกลดน้ำชาที่ล้นถ้วย ท่านทั้งหลายจงอุดรูรั่วของตะกร้าที่อยู่ข้างล่าง ท่านทั้งหลายจงเป็นแม่ปูที่เดินให้ลูกดูได้ว่าเดินตรงๆ ต้องเดินอย่างนี้ แล้วท่านทั้งหลายต้องกล้าลอง ต้องกล้าหาญทดลองไม่เห็นแก่ตัว ฉะนั้นจะไม่เห็นแก่ตัวให้แก่เห็น นี้มีความกล้าหาญอย่างนี้ แล้วปัญหาที่จะหมดไป เดียวนี้โลกกำลังจะวินาศเพราะความเห็นแก่ตัว มาอาศัยธรรมะสูงสุดของพระพุทธศาสนา กำจัดความมีตัวเสีย แล้วมันก็ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ตัวก็จะเห็นแก่ธรรมะและผู้อื่น ก็จะมีสันติภาพ คือพระนิพพานในความหมายต่างๆ ไปมาครองโลก ให้โลกนี้เย็นเป็นโลกของพระนิพพาน อย่างน้อยก็เป็นนิพพุดิ นิพพุดิ เย็นชั่วขณะที่ไม่มีกิเลส

ขอแสดงความหวังว่า ขอให้ท่านทั้งหลายทุกคนที่มาศึกษาอบรมธรรมะนี้ จงมีความสำเร็จ ประโยชน์ ประสบความสำเร็จประโยชน์ในการที่จะแก้ไขปัญหา นำมาซึ่งความเป็นพุทธบริษัทที่ถูกต้อง ถูกต้อง ไม่มีน้ำชาล้นถ้วย ไม่มีกระเซอกันรั่ว ไม่มีแม่ปูที่เดินคดไปคดมาให้ลูกปูดู ขอแสดงความหวังว่าให้ทุกๆ วินาทีเป็นโรงเรียน ทุกๆ วินาทีเป็นโรงเรียนตลอดเวลา ที่มาฝึกฝน ความรู้คือ ปฏิจจสมุปบาท ปฏิบัติธรรม คือ อานาปานสติ มีสองเรื่องเท่านั้น ไม่ต้องมีกี่เรื่อง สองเรื่องเท่านั้นก็พอ แล้วแก้ปัญหาทั้งหมดทั้งสิ้นได้

เราก็ได้พูดกันในเวลาที่ควรพูด ขอบพระคุณที่อุตสาหะทนฟัง นึกคำอยู่ในใจบ้างก็ได้ ก็ขอบพระคุณ เหมือนกันแหละ แต่ว่าเราจะต้องเลิกน้ำชาล้นถ้วย จะต้องเลิกตะกร้ากันรั่ว มาเป็นแม่ปูที่ดี แสดงบทบาทที่ถูกต้องอยู่ตลอดเวลา เจริญงอกงามก้าวหน้าในทางแห่งพระพุทธศาสนา อยู่ทุกทิพาราตรีกาลเทอญ ขอบุติการบรรยาย